

ingediend op **537** (2025-2026) – Nr. 1
20 oktober 2025 (2025-2026)

Voorstel van decreet

van Toon Vandeurzen, Katrien Schryvers, Brecht Warnez,
An Christiaens, Peter Van Rompuy, Kris Declercq en Robrecht Bothuyne

tot wijziging
van het decreet van 15 februari 2019
betreffende het jeugddelinquentierecht,
wat de tijdelijke plaatsing van minderjarige verdachten
en veroordeelde delinquenten vanaf 16 jaar
in het Vlaams detentiecentrum betreft
bij plaatsgebrek in de gemeenschapsinstellingen

TOELICHTING

1. Algemene toelichting**1.1. Situering**

Dat de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen (GI's) onder druk staat, is geen nieuw fenomeen. De afgelopen legislaturen werd daar dan ook steevast werk van gemaakt: de capaciteit binnen de GI's ging van 220 naar 324 plaatsen, waardoor in de vorige legislatuur geen enkele aanmelding moest worden geweigerd. Daarnaast werd ook ingezet op (het garanderen en versnellen van) de uitstroom, met bijvoorbeeld vrij recent nog de introductie van het kortverblijf, dat de 'doorlooptijd' binnen de GI verkort. Het capaciteitstekort blijft evenwel een structureel aandachtspunt.

Het Vlaamse regeerakkoord 2024-2029 (*Parl.St.* VI.Parl. 2024-25, nr. 31/1) vermeldt uitdrukkelijk te zullen zorgen voor voldoende capaciteit bij de GI's. Zo hoopt de Vlaamse Regering dat er in de GI's capaciteit voor jeugddelinquenten kan worden vrijgemaakt door onder meer gradueel de time-outplaatsen voor jongeren in een verontrustende opvoedingssituatie die momenteel nog in de GI's bestaan, te schrappen. Als er na de uitfasering van de time-out nog bijkomende capaciteit nodig blijkt, wordt er verder geïnvesteerd in de uitbreiding van de capaciteit van de GI's. Ook wordt in de huidige legislatuur verder gewerkt aan het verbeteren van de uitstroom uit de GI's, zodat plaatsen sneller vrijkomen.¹ Daarnaast wordt ook het huidige capaciteitsbeheerssysteem (het centraal aanmeldpunt of CAP) geëvalueerd en wordt bekeken hoe het efficiënter en transparanter kan worden gemaakt.

De bovenstaande ambitie om verder in te zetten op een aangepaste capaciteit in de GI's wordt uitdrukkelijk hernomen in de beleidsnota Justitie, Handhaving en Bestuursrechtspraak 2024-2029 (*Parl.St.* VI.Parl. 2024-2025, nr. 127/1) van de minister van Onderwijs, Justitie en Werk.

In de media zijn de afgelopen maanden verschillende schrijnende gevallen ter sprake gekomen waarbij jongeren ondanks gerechtelijke plaatsingsbevelen, noodgedwongen werden vrijgelaten wegens plaatsgebrek in de GI's. Zo werd er in mei 2025 een 15-jarige jongere, die bekend was voor gewapende overvallen, drugs-handel en het bezit van een dolk, door een Gentse jeugdrechter geplaatst in een GI. Twee dagen later bleek er nergens plaats te zijn voor de jongere, waardoor hij moest worden vrijgelaten onder voorwaarden.² Helaas gaat het hier niet om een geïsoleerd voorval, maar om een structureel probleem van ondercapaciteit dat de geloofwaardigheid van het jeugddelinquentierecht ondermijnt en de uitvoering ervan bemoeilijkt. Het feit dat jongeren ondanks een gerechtelijk plaatsingsbevel op vrije voeten blijven, vormt een gevaar voor de veiligheid. Als gerechtelijke beslissingen systematisch dode letter blijven, komt de rechtsstaat bovendien serieus onder druk te staan. Jeugdrechters botsen vandaag op de grenzen van het systeem als ze verdachte of veroordeelde jongeren willen plaatsen in een gesloten voorziening. Er zijn zelfs jeugdrechters die aangeven dat ze een plaatsing in de GI

¹ Op dinsdag 13 mei 2025 gaf minister Caroline Gennez in haar antwoord op enkele parlementaire vragen in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin, Armoedebestrijding en Gelijke Kansen aan dat er een relatief stabiele groep van ongeveer vijftig (!) jongeren is die de geadviseerde termijnen in de GI's overschrijdt wegens het gebrek aan vervolghulp. Ze gaf aan dat ze het landschap aan vervolghulp zal stroomlijnen en verder zal investeren in jeugdhulp om die groep te verkleinen (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2024-25, nrs. 2788, 2811, 3097, 3100, 3115, 3122, 3123, 3161).

² Dat geval werd besproken in de commissie via de vraag om uitleg van Toon Vandeurzen over de escalatie van jeugddelinquentie (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2024-25, nr. 3285).

niet langer opnemen in hun vonnis, omdat ze vrezen dat die plaatsing toch niet zal worden uitgevoerd.³ Dat is zonder meer problematisch en moet alle alarmbellen doen afgaan.

De minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen kreeg de afgelopen maanden in het Vlaams Parlement vragen⁴ over de problematiek. Na overleg met een vertegenwoordiging van jeugdrechters en jeugdparketten gaf de minister aan dat ze samen met de minister van Onderwijs, Justitie en Werk zal inzetten op vijf acties om het capaciteitsprobleem aan te pakken.

Daarnaast zal op langere termijn ook worden ingezet op het verhogen van de capaciteit en zullen, zoals is aangekondigd in het regeerakkoord, de time-outplaatsen geleidelijk aan worden afgebouwd.

De indieners van dit voorstel van decreet zijn van mening dat er als aanvulling op de bovenstaande acties op korte termijn en op de plannen op lange termijn (onder meer voor jeugdhulp) van de huidige Vlaamse Regering, een bijkomende en voor de hand liggende piste is die moet worden overwogen: de uitzonderlijke, tijdelijke opvang van minderjarige verdachte en veroordeelde jeugddelinquenten vanaf 16 jaar in het Vlaams detentiecentrum als er een plaatsgebrek is in de GI's.

1.2. Het Vlaams detentiecentrum: onderbenutte capaciteit met publieke middelen

In het Vlaams detentiecentrum (VDC), dat is ondergebracht in een aparte vleugel van de gevangenis van Beveren, worden minderjarigen die de jeugdrechter uit handen heeft gegeven, in detentie geplaatst.

Aangezien een jongere alleen in uitzonderlijke en zeer ernstige gevallen uit handen kan worden gegeven, komt dat niet vaak voor. Dat heeft als gevolg dat het VDC vaak voor langere periodes volledig leeg blijft. Zo blijkt bijvoorbeeld uit recente cijfers die het parlement heeft opgevraagd, dat het VDC tussen oktober 2024 en mei 2025 gedurende acht maanden onbenut is gebleven. In 2024 vond er zelfs geen enkele opname plaats.⁵

Toch blijft de volledige infrastructuur operationeel. Het VDC beschikt over een personeelsplan van 27 vte's en de jaarlijkse vaste kosten ervan bedragen 23.000 euro, vermeerderd met 40 euro per jongere per dag. Ook als er geen enkele jongere is opgenomen, worden die middelen ingezet. Het personeel van het VDC wordt in geval van leegstand in de GI ingeschakeld als bewakingspersoneel, maar het centrum zelf blijft leeg en wordt niet gebruikt.

Tegen de hierboven geschetste achtergrond van de hardnekkige capaciteitsproblemen van de GI's, is het feit dat de capaciteit van het VDC onbenut blijft, minstens opmerkelijk te noemen.

1.3. Voorstel: tijdelijke opvang van minderjarige jeugddelinquenten in het Vlaams detentiecentrum bij plaatsgebrek in gemeenschapsinstellingen

De indieners van dit voorstel van decreet stellen daarom voor om het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht aan te passen en in een

³ 'Elke week minderjarige criminelen vrijgelaten wegens plaatsgebrek', De Standaard, 14 mei 2025. Het Brusselse parket liet bijvoorbeeld weten dat enkele jeugdrechters geen beschikking meer willen uitspreken. Ook Evelien De Ridder, substituut-procureur des Konings bij het parket van Oost-Vlaanderen, stelt dat jeugdrechters hun beslissingen aanpassen.

⁴ Bijvoorbeeld de vraag om uitleg van Toon Vandeuren over de escalatie van de jeugddelinquentie (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2024-2025, nr. 3295).

⁵ Het Parlementair Informatiecentrum van het Vlaams Parlement heeft die cijfers opgevraagd bij de directie van het Vlaams detentiecentrum.

decretale basis te voorzien voor een tijdelijke en uitzonderlijke plaatsingsmogelijkheid in het VDC.

Die mogelijkheid tot tijdelijke plaatsing van een minderjarige verdachte of veroordeelde in het VDC kan alleen in de volgende gevallen:

- de jongere in kwestie was minstens 16 jaar oud op het moment dat de feiten werden gepleegd die aanleiding geven tot de beslissing tot plaatsing in een GI;
- de rechter die beslist tot plaatsing in een GI overweegt in de beschikking uitdrukkelijk dat het, wegens dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die betrekking hebben op de vereisten van bescherming van de openbare veiligheid, niet verantwoord zou zijn als de jongere bij plaatsgebrek in de GI tijdelijk vrij zou komen in afwachting van een plaatsing in een GI;
- er geen plaats is in een GI;
- er wel plaats is in het VDC.

De indieners van dit voorstel van decreet willen benadrukken dat het hier moet gaan om een uitzonderingsmaatregel die alleen kan worden aangewend als de capaciteit van de GI's volledig volzet is. Het moet bovendien gaan om een tijdelijke plaatsing, wat wil zeggen dat de jongere, zodra er een plaats in een GI vrijkomt, naar die GI moet worden overgeplaatst. In het uitzonderlijke geval dat er na zeven dagen geen plaats is vrijgekomen in een GI, wordt het verblijf in het VDC een keer stilzwijgend verlengd met opnieuw maximaal zeven dagen. Als er ook na het verstrijken van die tweede periode van zeven dagen geen plaats is vrijgekomen in een GI, wordt de jongere alsnog in vrijheid gesteld.

1.4. Verantwoording: rechtszekerheid, veiligheid en efficiënt gebruik van publieke middelen

Die relatief eenvoudige ingreep zou op korte termijn zorgen voor bijkomende 'buffercapaciteit' als de GI's (tijdelijk) uit hun voegen barsten.

De ingreep is dan ook logisch en te verantwoorden om de volgende drie centrale redenen:

- 1° de maatregel biedt meer rechtszekerheid en waarborgt dat rechterlijke beslissingen ook effectief worden uitgevoerd. Het is onaanvaardbaar dat vonnissen of beschikkingen dode letter blijven door capaciteitsproblemen. Zulke situaties ondergraven niet alleen het vertrouwen van de burger in de rechtsstaat, maar versterken ook het gevoel van straffeloosheid. Bovendien komt daardoor de rechterlijke onafhankelijkheid onder druk te staan: rechters voelen zich vandaag soms genoodzaakt om hun vonnis aan te passen aan wat op het terrein nog haalbaar is. Dat is onwenselijk in een rechtsstaat;
- 2° de ingreep versterkt de veiligheid, niet alleen van slachtoffers en hun directe omgeving, maar van de samenleving als geheel. Door jongeren die een ernstig jeugddelict hebben gepleegd, snel en gepast op te vangen kunnen risico's beter worden ingeschat en beheerst. Ook voor de jongere zelf is dat cruciaal: duidelijke grenzen en onmiddellijke opvolging vormen een noodzakelijke voorwaarde voor herstel en begeleiding;
- 3° de maatregel draagt bij tot een efficiënt gebruik van publieke middelen. Zoals al eerder is vermeld, blijft het Vlaams detentiecentrum bemand en operationeel, zelfs als er niemand verblijft. Door die beschikbare infrastructuur in te schakelen bij plaatsgebrek in de gemeenschapsinstellingen kan overbezetting worden vermeden en blijft de continuïteit van de opvang verzekerd. Zo wordt vermeden dat capaciteit ongebruikt blijft terwijl de druk elders oploopt.

Tot slot wijzen de indieners erop dat het louter creëren van bijkomende capaciteit voorbijgaat aan de kern van het probleem. In Vlaanderen is er een opvallend hoge instroom in de GI's, die niet proportioneel is in vergelijking met andere landen. Zo ligt het aantal aanmeldingen bij de GI's in Vlaanderen op hetzelfde niveau als in Nederland, terwijl Nederland bijna dubbel zoveel minderjarigen telt. Die

disproportioneel hoge instroom wijst op een structureel probleem in de aanpak van jeugddelinquentie en vraagt om een grondig maatschappelijk en beleidsmatig debat over de onderliggende oorzaken ervan en over alternatieven voor opsluiting.⁶

2. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Conform artikel 5, §1, II, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen is de Vlaamse Gemeenschap bevoegd voor het jeugddelinquentierecht, meer in het bijzonder voor de uitvoering van de straffen die aan minderjarige jeugddelinquenten worden opgelegd (met uitzondering van de uitvoering van de straffen van uit handen gegeven jongeren). Daarnaast is de Vlaamse Gemeenschap ook bevoegd voor de organisatie en werking van het Vlaams detentiecentrum.

Artikel 2

Dit artikel voegt een artikel 27/1 in het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht in. Daarin wordt bepaald dat de jeugdrechtbank in het volgende geval uitzonderlijk en tijdelijk de plaatsing van een minderjarige verdachte in het Vlaams detentiecentrum kan bevelen: die minderjarige verdachte was minstens 16 jaar oud op het moment van het plegen van de feiten die aanleiding geven tot een beslissing tot plaatsing in een GI, maar in de GI's is geen plaats beschikbaar. Daarbij moet de jeugdrechtbank expliciet overwegen dat het, wegens dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die betrekking hebben op de vereisten van de bescherming van de openbare veiligheid, niet verantwoord zou zijn dat de jongere in kwestie bij plaatsgebrek in de GI's, tijdelijk in vrijheid zou worden gesteld. De plaatsing in het Vlaams detentiecentrum duurt in beginsel maximaal zeven dagen, maar wordt eenmalig stilzwijgend verlengd met nog eens maximaal zeven dagen als er in die zeven dagen geen plaats in een GI is vrijgekomen. Die termijnen gelden als maximale termijnen. Zodra er in die periode een plaats in een GI beschikbaar wordt, stroomt de jongere zonder uitstel door naar de beschikbare plaats in die GI. Als er na het verstrijken van de tweede periode van zeven dagen geen plaats vrij is gekomen in een GI, wordt de jongere in kwestie alsnog in vrijheid gesteld. Als alle plaatsen in het VDC zijn ingenomen door (onder andere) jongeren die wachten op een plaats in de GI, en er wordt een uit handen gegeven jongere aangemeld, krijgt de uit handen gegeven jongere prioritair een plaats toegewezen. Dat impliceert dan dat een jongere die in het VDC verblijft in afwachting van een plaats in een GI, alsnog in vrijheid wordt gesteld als er op dat moment nog steeds geen plaats is in de GI's.

Artikel 3

Dit artikel voegt een artikel 37/0/1 in het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht in. Daarin wordt bepaald dat de jeugdrechtbank in het volgende geval uitzonderlijk en tijdelijk de plaatsing van een minderjarige delictpleger in het Vlaams detentiecentrum kan bevelen: die minderjarige delictpleger was minstens 16 jaar oud op het moment van het plegen van de feiten die aanleiding geven tot een beslissing tot plaatsing in een GI, maar in de GI's is geen plaats beschikbaar. Daarbij moet de jeugdrechtbank expliciet overwegen dat het, wegens dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die betrekking hebben op de vereisten van de bescherming van de openbare veiligheid, niet verantwoord zou zijn dat de jongere in kwestie bij plaatsgebrek in de GI's, tijdelijk in vrijheid zou worden gesteld. De plaatsing in het Vlaams detentiecentrum duurt in beginsel maximaal zeven dagen, maar wordt eenmalig stilzwijgend verlengd met nog eens

⁶ Conceptnota voor nieuwe regelgeving van Toon Vandeurzen, Katrien Schryvers, Kris Declercq en Peter Van Rompuy over de toenemende druk op de gemeenschapsinstellingen (*Parl.St.* VI.Parl. 2024-25, nr. 451/1), die samen met dit voorstel van decreet werd ingediend in het Vlaams Parlement.

maximaal zeven dagen als er in die zeven dagen geen plaats in een GI is vrijgekomen. Die termijnen gelden als maximale termijnen. Zodra er in die periode een plaats in een GI beschikbaar komt, stroomt de jongere zonder uitstel door naar de beschikbare plaats in die GI. Als er na het verstrijken van de tweede periode van zeven dagen geen plaats vrij is gekomen in een GI, wordt de jongere in kwestie alsnog in vrijheid gesteld. Als alle plaatsen in het VDC zijn ingenomen door (onder andere) jongeren die wachten op een plaats in de GI, en er wordt een uit handen gegeven jongere aangemeld, krijgt de uit handen gegeven jongere prioritair een plaats toegewezen. Dat impliceert dan dat een jongere die in het VDC verblijft in afwachting van een plaats in een GI, alsnog in vrijheid wordt gesteld als er op dat moment nog steeds geen plaats is in de GI's.

Toon VANDEURZEN
Katrien SCHRYVERS
Brecht WARNEZ
An CHRISTIAENS
Peter VAN ROMPUY
Kris DECLERCQ
Robrecht BOTHUYNE

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Art. 2. In hoofdstuk 4, afdeling 2, onderafdeling 7, van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, gedeeltelijk vernietigd bij het arrest nr. 22/2021 van 11 februari 2021 van het Grondwettelijk Hof en gewijzigd bij de decreten van 19 november 2021, 15 juli 2022 en 19 april 2024, wordt een artikel 27/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 27/1. §1. Als de jeugdrechtbank een minderjarige verdachte die op het ogenblik van de feiten die aanleiding geven tot plaatsing in een gemeenschapsinstelling, de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, in de fase van de voorbereidende rechtspleging toevertrouwt aan een gemeenschapsinstelling conform artikel 26 of 27 en daarbij expliciet overweegt dat het wegens dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die betrekking hebben op de vereisten van de bescherming van de openbare veiligheid, niet verantwoord zou zijn dat de minderjarige verdachte bij een eventueel plaatsgebrek in de gemeenschapsinstellingen tijdelijk in vrijheid zou worden gesteld, kan de jeugdrechtbank bij wijze van uitzondering bepalen dat die minderjarige verdachte tijdelijk in het Vlaams detentiecentrum wordt geplaatst in afwachting van een beschikbare plaats in een gemeenschapsinstelling.

§2. Het verblijf in het Vlaams detentiecentrum is tijdelijk en voor een maximale periode van zeven dagen. Als de verdachte binnen die termijn van zeven dagen wordt aangemeld in een gemeenschapsinstelling, wordt die verdachte onverwijld overgebracht naar die gemeenschapsinstelling. Bij aanhoudend plaatsgebrek in de gemeenschapsinstellingen wordt de periode, van rechtswege, eenmalig met maximaal zeven dagen verlengd. Als er bij het aflopen van de tweede periode van zeven dagen geen plaats is vrijgekomen in een gemeenschapsinstelling, wordt de delictpleger onverwijld in vrijheid gesteld in afwachting van een vrijgekomen plaats in een gemeenschapsinstelling.”.

Art. 3. In hoofdstuk 4, afdeling 3, onderafdeling 8 van hetzelfde decreet, gedeeltelijk vernietigd bij het arrest nr. 22/2021 van 11 februari 2021 van het Grondwettelijk Hof en gewijzigd bij de decreten van 19 november 2021, 15 juli 2022 en 19 april 2024, wordt een artikel 37/0/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 37/0/1. §1. Als de jeugdrechtbank een minderjarige delictpleger die op het ogenblik van de feiten die aanleiding geven tot plaatsing in een gemeenschapsinstelling, de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, toevertrouwt aan een gemeenschapsinstelling conform artikel 36 of 37 en daarbij expliciet overweegt dat het wegens dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die betrekking hebben op de vereisten van de bescherming van de openbare veiligheid, niet verantwoord zou zijn dat de minderjarige delictpleger bij een eventueel plaatsgebrek in de gemeenschapsinstellingen tijdelijk in vrijheid zou worden gesteld, kan de jeugdrechtbank bij wijze van uitzondering bepalen dat die minderjarige delictpleger tijdelijk in het Vlaams detentiecentrum wordt geplaatst in afwachting van een beschikbare plaats in een gemeenschapsinstelling.

§2. Het verblijf in het Vlaams detentiecentrum is tijdelijk en voor een maximale periode van zeven dagen. Als de delictpleger binnen die termijn van zeven dagen wordt aangemeld in een gemeenschapsinstelling, wordt die delictpleger onverwijld overgebracht naar die gemeenschapsinstelling. Bij aanhoudend plaatsgebrek in de gemeenschapsinstellingen wordt de periode, van rechtswege, eenmalig met

maximaal zeven dagen verlengd. Als er bij het aflopen van de tweede periode van zeven dagen geen plaats is vrijgekomen in een gemeenschapsinstelling, wordt de delictpleger onverwijld in vrijheid gesteld in afwachting van een vrijgekomen plaats in een gemeenschapsinstelling.”.

Toon VANDEURZEN
Katrien SCHRYVERS
Brecht WARNEZ
An CHRISTIAENS
Peter VAN ROMPUY
Kris DECLERCQ
Robrecht BOTHUYNE